# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 93. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 22. квітня, 1927. VOL. XXXV. No. 93. Jersey City, N. J., Friday, April 22. 1927. THREE CENTS


## ДИКИЙ НАПАД БАНДИТІВ НА ПОЇЗД У МЕКСИКУ

### СОТКУ ЛЮДИЙ СПАЛИЛА БАНДА, НА ЧОЛІ ЯКОЇ МАЛИ СТОЯТИ СВЯЩЕНИКИ.

МЕКСИКО, 20. квітня. — На особовий поїзд, їдучий з Ґвадаляхари до Мексика, напала коло стації Лімона в стейті Халіско банда розбійників, зложена з яких пять соток бандитів і бунтівників. Банда відорвала наперед машину й тендер, а відтак стала стріляти на вози.

Коли люди кинулися з поїзду втікати в поля, бандити загнали їх у вози, які відтак підлято нафтою, забито й підпалено.

Всіх жовнірів, що їхали в поїзді, перебито. Коли котра особа вихилялася з вікна, її зараз розстрілювано. В сей спосіб у поїзді серед страшних мук згинуло в огни живцем коло сотки осіб.

Коли поїзд згорів, бандити, сподіючися погоні федеральних військ, втекли в сусідні гори.

Федеральний уряд видав на основі зізнань людий, яким удалося вийти з пригоди живцем, урядовий комунікат, в якім винує за сей дикий напад католицький епископат. Провідниками банди, що доконала сього нападу, має бути трох священиків.

## СТО ТИСЯЧ ЛЮДИЙ ЗАГРОЖЕНИХ ВИЛИВОМ РІКИ МІСІСІПІ

### ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ПРИГОТОВЛЯЄ ПРИТУЛОВИЩА ДЛЯ ПІВ СОТКИ ТИСЯЧ УТІКАЧІВ.

МЕМФИС, Тенесі, 20. квітня. — Води в ріці Місісіпі та її притоках знова піднялися в гору від нових дощів у верхах рік. Уряд начисляє, що через повінь найшлося без даху над головою до 100,000 осіб. Червоний Хрест заопікувався половиною сього числа.

Здовж ріки встановлено сторожів, які мають давати населенню осторогу, якби вода підносилася в гору. Богато людий потопилося в водах. Нещастє через повінь зростає через те головно, що тами прориваються, не могучи видержати тяжкого напору вод.

В стейті Аркензо вже зявилися звичайні товаришки великих нещасть, пошести.

### ЗНОВА СУДОВА ЗАБОРОНА ПРОТИ СТРАЙКІВ.

НЮ ЙОРК, 20. квітня. — На домаганнє товариства фабрикантів жіночої одежі видав місцевий суддя Тірні широко начеркнений судовий заказ проти страйкарів в сьому промислі. Суд збороняє провідникам страйку вмішуватися в бизнес, себто провадити страйк.

### ТЕЖ НАЙШОВ СОБІ МІСЦЕ ПУСКАТИ ОРЛА.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Ню Джерзі, 21. квітня. — Луіс Анетті, 12-літний хлопчина, сприкрив собі пусканнє орла на вільних лотах у місті та вибрав на сю забаву дах 5-поверхового дому, в якім мешкали його родичі. Пробуючи пустити орла на вітер, хлопчина поступав назад і не доглянув, що він зайшов на край даху. Коли оглянувся, вже було за пізно здержатися. Хлопчина розбився на бруку вулиці та помер в кілька годин у міському шпитали.

### НАЙГОРЯЧІЙШИЙ 20. КВІТНЯ ПОСЛІДНОГО ПІВ СТОЛІТТЯ.

ВАШИНГТОН, 20. квітня. — Бюро погоди подає, що цілу східну полосу Америки навістила нині передвчасна спека. В богато містах, як приміром у Ню Йорку, спека дійшла до справдішньої літної висоти, бо аж до 88 степенів Фаренгайта.

За так горячим 20. квітнем треба йти аж 56 літ назад. В усіх містах від Бостону по Болтимор були випадки соняшних ударів.

### ПРОПОВІДНИК ПОЗИВАЄ ЛІКАРЯ ЗА ЖІНКУ.

НЮ ЙОРК, 20. квітня. — Карл М. Сенґрі, пастор конґреґаціональної церкви в Личфілді, Конетикат, пізвав у суд о 250,000 долярів відшкодовання широко в Америці відомого психіятра (лікаря умових недуг) д-ра Д. Пірса Кларка. Позовник домагається відшкодовання за те, що пізваний мав забрати йому любов його жінки.

На домаганнє позовника д-ра Кларка арештовано та пущено на волю по зложенню кавції в сумі 15,000 долярів. Адвокат пізваного видав про сей арешт дуже спокійну публичну заяву, в якій говорить, що в Америці кождий чоловік може арештувати другого, піднявши до нього правні претенсії. Видаючи приказ арештовання, суд не вдивляється в справу та не жадає предложення доказів. В позві є лишень поставлені домагання позовника та зазначені основи його домагання. Чи, однак, він має основу до позву, то се розгляне суд доперва опісля, як пізваний предложить свою оборону та суд розгляне твердження обох сторін.

До сеї правної заяви додана коротка фактична заява, що др. Кларк любови жінки позовникови не потребував забирати, бо позовник самий своїм власним захованнем сю любов утратив.

## ВЕЛИКОДНА ПИСАНКА

**зявиться в українських хатах в день Христового Воскресення, звеселить наше серце і пригадає рідний край з його гагілками, весною і радістю. Пригадає і кріваввий польський наступ, який повела Польща на сам наш Великдень пропамятного 1919 року, пригадає наступ армії Галлера і поневоленнє рідного краю. Пригадає недавну ще славу і живих ще інвалідів, що ту славу творили. А з тим і пригадає нам наш людський і братній обовязок зложити хоч дрібну жертву і вислати її на допомогу нашим інвалідам, Рідній Школі і політичним вязням через:**

**OBYEDNANYE, P. Office Box 411, Philadelphia, Pa.**

### СТАЛЕВИЙ ТРОСТ В ЕВРОПІ.

БЕРЛІН, 19. квітня. — Німці змагають зі всіх сил до цего, щоби цілу европейську зелізну продукцію звязати в один трост. В тій справі велися недавно переговори з бувшим французьким міністром фінансів Люше, а тепер переговорюють з англійськими сталевими магнатами. Вислідом цих пертрактацій буде спільна конференція, яка відбудеться в Берліні в початках червня.

В Парижи заявляють, що такий трост не буде звернений проти Америки, а в Америці твердять, що він мусить зачіпити і американську індустрію і торговлю. Така економічна комбінація мусить рівнож заважити і на політичнім життю держави. Вони будуть змушені кооперувати.

### БРИТАНІЯ ВИСИЛАЄ ДАЛЬШІ ВІЙСКА ДО КИТАЮ.

ЛОНДОН, 20. квітня. — Вислано дальшу тисячу жовнірів до Шангаю для оборони бритійських інтересів. Вислано рівнож цілу ескадру літаків.

### СИТИЙ ГОЛОДНОГО НЕ ЗНАЄ.

Келґарська (Канада) робітнича рада віднеслася до Отави зі скаргою, що сего сезону дісталося з Европи до Канади богато фахових робітників під покришкою, що вони нібито фармерські робітники і думають осісти на фармах. Тимчасом ті европейські фаховці замісць іти на фарми зїхалися числом 700 душ до одного лише Келґарі і можуть спричинити зниженнє цін праці для старших канадійських фаховців.

### КУЮТЬ ПРЕСОВИЙ ЗАКОН.

Варшавське правительство приготовлює проєкт нового пресового закона, який має небаром появитися в формі президентського декрету. Як вирішить декрет цю так важну в публичному життю справу, покищо невідомо. На разі це кабінетна тайна.

### НА ПОЛЬСЬКІЙ ДОРОЗІ.

Польська дорогова господарка загально відома. Польські „господарі" однак не тільки не добачують в собі самих тієї нечуваної бездарности, але ще й нарікають на — українське сільське населення, коли воно не помагає витягати самоходів польських панів, коли вони загрязнуть у болотнистій польській дорозі. Саме такий випадок трапився минулого місяця на шляху Львів—Жовква під Куликовом. Їхав туди польський фабрикант Тльолька самоходом і застряг під Куликовом безнадійно в болото. Одна польська ґазета, описуючи це, додає ще від себе таке: Цікаве було при тім захowання місцевої людности, яка за достарчення двох коней для витягнення з багна самоходу зажадала аж 100 зол. А коли польський пан торгувався, то йому сказали: „як маєте на авто, то стане вас і на „бичування". — А то цікавий пан Тльолька! Він хоче, щоби його з польського багна ратували українські руки, ще й за леда що.

### РУЖ, ПУДЕР, ЛИПСТИК СПРИЧИНЮЮТЬ ПРИДУРКОВАТІСТЬ.

Др. Ф. Фішґайн, редактор медичного журналу в Шикаґо і велика повага в научнім світі, пише, що за 10 літ в Америці буде щонайменше десять мілїонів придуркуватих, особливо між жіноцтвом. Причиною того, твердить учений доктор, є косметики, як руж, пудер і липстик, які переповнені хемічними препаратами, що ділають дуже уємно на розум людини.

### НЕЦЕНЗУРНА ПОЛІТИКА.

Італійська соціялістка Балабанова, що живе в Празі, оголосила відчит, орґанізований німецькими соціял-демократами. Поліція заборонила відчит, з мотивом, що про італійську політику говорити не вільно. Коли прелеґентки такий арґумент не переконав і вона прийшла на відчит, чеська поліція опорожнила салю. Впливи Мусолінія сягають далеко.

### СІЛЬСЬКИ ОБМАНЕЦЬ.

В 1915 р. пропав на війні Василь Лесик, 18-літний одинак вдови Марії (із Самбірщини). Мати ждала 10 літ і прибрала вже в родину інших, аж тут, у 1924 р. приходить звістка із села Русовисько, що син вертається інвалідом. Мати — як це не дивно! — не пізнала, що це не її син, оженила його, відступила все майно, прогнавши раніше „прибраних" синів і померла. Аж ось один вигнаний довідується, що син Лесикової це простий пастух від священика у Підгайчиках, біля Рудок, Йосиф Стахів, там уроджений, а служив у війську з Лесиком. Розвідавши точно про все в родині Лесикової, підшився під її сина і всіх одурив. Протратив три морґи поля і двічі щезав, виїзджаючи у Підгайчики, де виступав як Рогатий, директор цукроварні. Крім цього чотири рази присилав у суд, що чоловіки чотирох жінок померли на війні і що вони можуть віддаватися. Мабуть приготовляв собі з них нову жінку, коли вийде з холодної, бо теперішня вже його не хоче.

### МАРЕВА ВІЙНИ.

Чотирох селян відставили до Яворова, обвинувачених у злочині вбивства з 1919 р. підчас українсько-польської війни. Загаєвич, Кривуль, Бізонь і Кень розстріляли як члени карної експедиції селянина із Шкла Ваника, який застрілив місцевого селянина Козака за те, що не хотів йому віддати своїх нових чоботів.

### БУДУТЬ ЩЕПИТИ БАРБЕРІВ.

Міський департамент здоровля в Едмонтоні (Канада) предложив комісіонерам домаганнє, щоби всі міські барбери, заки зачнуть свій фах, були обовязково щеплені від віспи. Міські власти прийшли на слід, що оден з міських барберів, маючи віспу, заразив нею одного зі своїх костумерів. Инших людий, що в него голилися, перещеплено, а його самого забрано до ізоляційного шпиталю.

## КРІВАВИЙ РОЗРАХУНОК З БОЛЬШЕВИКАМИ

ШАНГАЙ, 20. квітня. — З добре поінформованих кругів подають, що ґенерал Ченґ позбувається своїх політичних ворогів дорогою смертних екзекуцій. Яких сотка большевицьких аґітаторів вже полягла, а яких 200 дожидає смерти.

До Москви вислано меморіял з рамени місцевого населення в Шангаю, в якім домагаються усунення совітського дорадника Бородіна, який причинився до розбиття націоналістичної партії та спинює властивий розвій революції і освободження Китаю.

### ҐЕНЕРАЛ СУН ПО СТОРОНІ ЧЕНҐА.

ШАНГАЙ, 20. квітня. — Становище ґенерала Ченґа дуже скріпилося тим, що по його стороні станув ґенерал Сун, добрий орґанізатор і воїн, який держав довгий час владу над 5 провінціями. Ґенерал Сун має бути іменований начальним командантом націоналістичної армії.

### БОРОДІНА АРЕШТУВАЛИ.

ЛОНДОН, 20. квітня. — З Шангаю через Токіо доносять, що обрабовано дім совітського амбасадора Бородіна в Ґанков, а самого його арештовано.

Знова друга депеша подає, що Бородін скрився в однім зі шпиталів в чужинецькій дільниці під претекстом хороби. В той спосіб хоче він спасти загрожене життя.

### ГОДІ ВИЗНАТИСЯ В ПОДІЯХ В КИТАЮ.

ПЕКІН, 20. квітня. — Американський кореспондент Дюранті доносить, що важко писати про відносини і події в Китаю, бо вони з дня на день зміняються. Сегоднішні непримирімі вороги стають там завтра приятелями. Чужинецькі держави незгідні що до своєї політики супроти Китаю і тому і з сего боку тяжко знайти якусь лінію. Одно дасться вже цілком певно завважити, що протичужинецький рух на півночі устає, бо богато чужинців, які пустилися вертати до Европи, вертає на свої давні позиції. Китайці не забули крівавої лекції з боксерських часів і тепер маються на увазі. Вони не хочуть припинити торговлю і замкненнє чужинецьких банків, бо це означало би цілковиту катастрофу для краю, в якім і без того повно нужди, бо населеннє густе, а земля його ледви живить. По дорозі від Харбіна до Пекіну не можна знайти навіть клаптика землі в неужитку. Всьо обробила мозольна і трудовита рука Китайця.

На загал Китайці не розуміють націоналістичного руху, але інстинктовно з ним симпатизують, бо вірять, що він обєднає Китай та облегшить долю бідного населення.

### ЗНАХОДЯТЬ ПАМЯТКИ СТАРОВИНИ.

ЛОНДОН, 20. квітня. — В місцевости Джірдженті на Сицилії викопано два старинні грецькі вівтарі, що походять з 550 року перед Христом. В святині Зевса, яку відкопують, знайдено ще другі памятники, з яких будуть старатися відбудувати святиню з вівтарами такою, як вона була за давних часів.

В Єгипті знова викопано саркофаґ королевої Гертефери, в якім рівнож надіються знайти цікаві памятники староєгипетської культури.

### НЕ МОЖУТЬ ПОГОДИТИСЯ ЩО ДО СПІЛЬНОЇ НОТИ.

ЛОНДОН, 20. квітня. — Незадоволені з відповіди націоналістичного міністра закордонних справ Чена, задумують великі держави вистосувати ще одну ноту, але вже острійшу, яка давала би пізнати, що за нею стоять воєнні кораблі напроти китайського правительства в Ґанкові.

Але тому, що таку ноту тяжко в теперішних часах уложити, погодилися держави на те, щоби їх дипльоматичні заступники в Китаю самі таку спільну ноту уложили. Тепер показується, що між тими амбасадорами чужинецьких держав немає згоди що до способів акції проти Китаю. Через те і про ноту нічого не чути.

### ВЕЛИКИЙ ВИНАХІД НІМЦЯ.

БЕРЛІН, 20. квітня. — Франц Крукенберґ вже опатентував свій винахід, який уможливлює скорість тренів до 200 миль на годину. Вози будуть посуватися при помочи пропелерів. Тим винаходом вже заінтересувалися великі промисловці. Коли він покажеться практичним, принесе винахідникови міліони, а світови революцію в транспорті.

### СОВІТИ АРЕШТУЮТЬ ЗАГОВІРНИКІВ.

МОСКВА, 20. квітня. — Секретна поліція подає, що приарештувала цілу ґрупу заговірників, що були на услугах великого князя Миколи Миколаєвича. Мали вони займатися головно шпіонажею, викрадаючи ріжні документи, які відносяться до воєнних секретів. Ті матеріяли перепродували вони другим державам. На чолі тих заговірників стояв ґенерал Кутепов.

### КАЖЕ, ЩО УКРАЇНА НЕ ХОЧЕ ВІДОРВАТИСЯ ВІД МОСКВИ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 20. квітня. — Совітський амбасадор М. Сурич, який щойно вернув з Москви і переїзджав через Україну, заперечує вісткам, поширюваним в европейській пресі, будьто би Україна хотіла відорватися від Москви. Таке саме зазначив в Москві голова українського уряду Чубар, який подав, що такі вістки поширює петлюрівський уряд в Варшаві.

## ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

**„SVOBODA" (LIBERTY)**
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА: | |
|---|---|---|---|
| Three cents a copy. | | Поодинoке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates: | | В Джерзи Сити і Заграницею: | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

# ДОБУВАЙМО ПРАВ, А ВІДТАК З НИХ КОРИСТАЙМО

**Перед послідною конвенцією Українського Народного Союза, що відбулася в Рочестері 1925. року, цілий ряд діяльних членів нашої організації підняв справу заведення нових обезпечень. Межи тими домаганнями на визначному місци були домагання, відносячіся до Молодечого Департаменту У. Н. Союза. Делегати, і відділові урядники, і члени всі одним хором підчеркували, що один рід обезпечення дітий в нашій організації не вистарчае. Всі вимагали нових способів обезпечення, про які вони чували з уст агентів чужих організацій. Видно, що вони приглядалися життю отвертими очима та хотіли завести в своїй організації такі пожиточні новини, які були в других.**

**Головний уряд не був противний таким новинам, але він мусів звернути увагу сим членам, що за одного кводра в місяць наша організація не може (і законно не буде могти) дати більше обезпечення для дітий, як вона давала. Коли члени хочуть мати краще обезпеченне на случай нещасного випадку для своїх дітий, то вони мусять платити більше. На такий случай головний уряд виготовив проєкт нового обезпечення для дітий та предложив його Головній Конвенції У. Н. Союза в Рочестері. Делегати видно вже були добре підготовані до справи та ухвалили нове обезпеченне для дітий.**

**В сей спосіб в Українськім Народнім Союзі заведено в Молодечім Департаменті ще одну клясу обезпечення, після якої родичі платять місячно по 50 центів за обезпеченне одної дитини. За сю висшу вкладку родичі дістають не лишень скорше право до повної запомоги в сумі 400 долярів, але й ще другі добродійства. По осягненню повнолітности дитина може далі платити таку вкладку в 50 центів у місяць і за неї бути обезпеченою аж до 70. року життя. Колиб батько не міг, по упливі кількох літ, далі платити обезпечення, то він може викеркнути дитину з членів та дістати за се вартісний зворот або згодитися на те, щоби зложені в касі Союза гроші повернути на продовженне обезпечення ще на певний протяг часу.**

**Отсі великі добродійства члени добули своїми домаганнями та організаційною практикою. Та добувши собі доступ до таких добродійств, не всі члени скористали зі сеї можливости. Навіть богато проєктодавців не використало права, до якого введення в життя вони причинилися. Сю байдужність вони мусять тепер поправити, показавши ділом, через записуванне власних дітий та агітованне серед своїх знакомих, що вони побивалися за права не на те, щоби вони лишилися мертвою точкою в статутах організації, але щоби стали основою для живої роботи живих людий.**

# ДНІПРОВА ЧАЙКА

В 1927 році в 66 році життя вмерла на Україні Людмила Василівська, відома як письменниця під прибраним прізвищем Дніпрова Чайка.

Зійшла у могилу ще одна жива, кипуча сила з лав славних культурних діячів українських, що відомі під іменем восьмидесятників. Початок їх діяльности припадає на часи страшної реакції на Україні, коли треба було надлюдських зусиль та повної самопосвяти, щоби в умовах тяжкої російської поліційної реакції знайти шляхи до підтримання та розвитку українського культурного руху так блискуче започаткованого старшим поколінням, поколінням шестидесятих років.

В знаменитім, вічної й проклятої памяти, указі 1876 року про заборону українського друкованого слова була одна тріщинка, в яку живим струмочком втискалося українське красне письменство. Красного письменства той указом засадничо не забороняв. Цим користувалися українські культурники й з самопосвятою взялися за створення цього письменства. Дійсно треба було великої самопосвяти, любови до свого рідного народу, любови до рідного слова, щоби бути українським письменником. Багато написаного, що попадало в руки цензури, ніколи не побачило світу. Все, що цензорови здавалося визначним талантом й оригінальностю, він нищив немилосердно. Українські письменники, працюючі в холоді і голоді, з печаттю неблагонадійного „мазепинця", знаходячись під постійною загрозою поліційного свавільства, не покидали важкої праці й творили цінности українського слова.

В той же час українські письменники почали творити літературу в Галичині, де в періодичних журналах друкували свої твори придніпрянські письменники. Спільними, надлюдськими зусиллями письменників всіх українських земель пощастило не лише зберігти початки української літератури, але поширити її, поглибити та відшукати нові шляхи розвитку.

Цікаво, що покоління восьмидесятників, яке в таких тяжких обставина, працювало над розвитком української літератури, різко відмежувалося від загального типу тогочасного російського інтелігента. Російська інтелігенція восьмидесятих років, а разом з нею й зросійщена українська, була хирява, млява та квола; вона піддавалась мрійности й була далека від реального життя. Українські ж культурники тих самих років, визначалися бадьорим духом, рухливістю завзятістю, й упертістю в поступі на шляху до поставленої мети. Характеризуючи ту епоху, Іван Франко писав, що історик повинний „бачити в тій добі політичної реакції пору тихого сіяння й повільного росту нового українства, пору отверезіння Українців од шуму загально-російських широких фраз і повороту, так сказати, під рідну стріху''.

Отже в перших лавах сих діячів була й Дніпрова Чайка.

Покоління восьмидесятників вивело своїми зусиллями з наївного етнографізму українське письменство на широкий шлях европейської літератури. Розширилося й поглибилося українське письменство не тільки по формі, але, що головне, по змісту. Воно вже не лише оплакує минулу славу України, чи виспівує садки вишневі, та кохання молодят, чи сльози неньки, але воно розширює свої рамки й торкається всіх сторін буття людського. Воно вже не звязує себе ніякими формами українського льокалізму, а приєднується до світового письменства.

Майже всі восьмидесятники ставили вище своєї письменницької, культурної праці, працю громадянську. Це породило наростання національної свідомости, яка потруху почала витискати аполітичне українофільство й ставити перед українським національним рухом не лише культурні, але й політичні завдання. Тому майже всі культурники восьмидесятих років були членами першої української політичної партії, „Української Революційної Партії", що дала початок більшости сучасних українських партій.

Своєю невпинною працею восьмидесятники остаточно і назавжди зняли з обговорення питання, чи треба взагалі української літератури, яка здатна лише „до домашнього обіходу". До них це питання часто дебатувалося не лише в колах ворожих українству, але й між самими українофілами.

Окреме місце серед восьмидесятників займають А. Кримський та Дніпрова Чайка. Вона виступає поеткою природи. Її вірші прекрасні в більшости цілковито викінчені мініятюри високої цінности. Всі її вірші виточені та оброблені до останньої рисочки, до останнього слова. В поезіях Дніпрової Чайки природа живе, грається й міняється тисячами фарб на сонці. Читаючи її мініятюри, немовби кохаєшся на лоні природи. Так реально відчуваєш змальовану нею красу.

Писала вона також оповідання та поезії прозою. Серед останніх особливо визначаються своєю бездоганністю „Морські малюнки". З оповідань найліпші: „Хрестонос" (що видане було окремою книжкою), „Чудний'', „Вольтерянець" і „Знахарка". Свої твори друкувала Дніпрова Чайка в одеській „Ниві", в „Степу'', „Правді", в „Літературно-Науковому Віснику" та в инших журналах.

**Дніпрова Чайка.**

## ЩЕРБАТА.

**Сказав ти, мій друже, колись-то
Що ллеться із чарки вино
Тоді лиш, коли аж до вінців,
Доповна налите воно.**

**А я тобі, друже, одмовлю,
А ти розміркуй, розгадай:
З щербатої чарки ще швидче
Поллється вино через край.**

**З щасливого серця багато
Лунає пісень голосних,
А горе, а доля щербата
Ще більше виспівують їх.**

**Як в чарці, налитій до краю,
Вже місця для краплі нема, —
Душа, переповнена щастям,
Частенько буває німа.**

**А доля, сліпенька бабуся,
Щербату все хоче сповнить;
Гірка не сповняється, й з неї
За піснею пісня біжить.**

# ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

### НЕМА БОРОТЬБИ БЕЗ КОШТІВ.

Певно не від річи буде подати читачам нашої газети про процес, який мала вунсакетська громада за свій церковний маєток. Епископ Богачевський прислав нам був на священика Москаля о. Глеба Верховского, котрий сказав нам, що громада давно вже відступила свій маєток епископови, який тепер має право рядити ним через своїх священиків, не питаючися громади. Громада виступила проти сього, та не давала о. Верховскому правити спокійно богослуження. О. Глеб Верховскій та др. Богачевський заскаржили громаду в суд. Громада тоді заскаржила їх. Кілька місяців тому суд вирішив справу в користь громади. О. Глеб Верховскій та др. Богачевський внесли відклик. Їх пару прихильників казало, що епископ мусить виграти, бо за епископом стоїть айриський епископ Гикі, котрий має тут таку силу, що ніякий суд нібито не важиться видати вирок проти нього.

Але справа скінчилася інакше. Висший суд видав дня 13. квітня своє вирішення, але сим вирішенням потвердив вирок низчого суду, то значить, признав право громаді. Висший суд видав таке оречення, яке було поміщене в американських газетах у сій околиці:

"The complainant contends that the corporation as formed in the church property acquired with the intention that the organization should be and remain an independent church with no affiliation with and subject to no jurisdiction of the Holy Roman Catholic Church. The respondent not only denied this contention, but contends that even if the church in question was organized and incorporated as an independent church, the corporation, by vote of its members, voluntarily affiliated itself with the Church of Rome and voluntarily placed its property under the jurisdiction and control of said church.

"Respondent Bohachewsky is, by appointment of the Pope, the Greek Catholic Bishop of North America. Respondent Gleb Werchowsky, who was a pastor of the church in question, received his appointment from said bishop and assumes, under his direction to control the affairs of said church and to officiate as pastor thereof against the wishes of the officers of the corporation and, as the complainant contends, contrary to the wishes of the great majority of the members of the corporation.

"There is little dispute as to the law applicable to the case. If the church is organized to be affiliated with the Church of Rome and became so affiliated and the property was given for the use of a church of such affiliation and was once dedicated to such purpose, counsel agree that such property cannot against the wishes of the minority members be diverted to the use of and the maintainance of a different religious belief. On the other hand, if the church was organized as an independent church and the property was donated for and became dedicated to such a purpose, and thereafter the church adopted this religious belief so that said property by general consent became dedicated to the use of a church of such different religious belief, counsel appear to agree that the church, by vote of the corporation, returned to its original faith and again used the property for the purpose for which it was donated and first dedicated. The trial justice found the church was organized as an independent church; that the property was donated for the use of such church; that the corporation did not consent to an affiliation with the Church of Rome, and apparently that the corporation records were falsified for the purpose of furnishing evidence tending to show that the members of the corporation had submitted themselves and the corporation property to the dominion of such church.

"Said justice devoted several days to the trial of the cause. His language shows he was thoroughly convinced not only as to the justice of the complainant's cause and the right to a mandatory injunction, but also that 'the actions complained of are wilful and fraudulent and without any pretence of right'. After a careful examination of the records we cannot say that the trial justice's action was not justified or that he abused his discretion."

В сей спосіб громада віднесла над епископом побіду на цілій лінії. Тепер уже епископи, ні Богачевський ні Гикі, не можуть мішатися в заряд нашим майном. Людська кервавиця лишилася в народнім заряді.

Я не потребую відай додавати, що процес коштував громаду богато гроша. Ми видали на нього більше ніж три тисячі долярів. Не один з нас мусів добре пошукати в своїй кишені за жертвою на кошти процесу. Але най ніхто не думає собі, що хтось зі жертводавців жалує своєї жертви. Ми всі добре знаємо, що без жертви й видатків нема ніякої народної роботи та нема захорони народних прав. Якби ми не хотіли були давати на процес, то цілий наш маєток, який ми зложили, бувби в руках епископів. Як де є в Америці такі наші люди або громади, які кажуть, що вони стоять за народом, але коштів і жертв бояться, то можна з гори сказати, що сі люди не народних прав хочуть боронити.

Від тепер у вунсакетській громаді будуть такі священики, яких нарід схоче встановити, і такі священики певно будуть іти на руку народови, а не Москалям, Полякам, Айришам чи Французам. Се відай ясно. Тому вунсакетська громада тішиться сею побідою як побідою народа.

**Ілія Пабут,**
Вунсакет, Р. Ай.

### В СПРАВІ ДИСКУСІЇ ПРО ДЕЛЕҐАЦІЮ НА РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ.

Читаючи в нашій часописи голоси читачів про делегацію на радянську Україну, я прийшов до переконання, що се буде кориснійше, як про сю справу будуть заявлятися не так поодинокі члени, як відділи У. Н. Союза. Тоді ми заберемо менче місця, і наші голоси будуть мати більше значіння.

Добре теж булоби, щоби в тій справі заговорили та заняли якесь становище головні урядники нашої організації.

Щодо самої делеґації, то я годжуся з поглядами д-ра С. Демидчука, висказаними в 86. числі Свободи.

**Гнат Українець,**
Йорквил, Огайо.

### РЕФОРМА УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.

Порушена Обєднанием справа рідної школи в Америці, справа дуже важна, бо школа наша запущена і занедбана.

Ані системи, ані проводу, ані учительських сил, ані навіть українського букваря в тій школі не маємо. Маємо тільки старосвітську шкільну збиранину, яка не дає знання, ні нашої народної справи не гріє, а ворога не запече.

Ходить дитина до такої школи два-три роки, і не знає, хто є правдивим Українцем: чи той, що ходить до гр.-кат. школи, чи той, що ходить до православної, чи той, що до партійної, чи той, що ходить до незалежної школи. Не знає дитина: чи Україна є в Росії, чи Росія на Україні.

З цего виходить, що Українці в Америці українських народних шкіл не мають, а мають тільки самі причепи; все одно, чи се є причепа парафіяльна чи партійна, бо всіх їх не можна назвати українськими народними школами в правдивім значінню того слова. Не диво, що ту школу уважають дуже часто, цілком слушно, нічим иншим а тільки средством до легкого збирання парафіяльної колекти.

Через такі обставини значний відсоток нашого молодого покоління чимраз більше губиться і пропадає, а ті, що кінчать такі школи, замість стати народними робітниками — виходять народними каліками, що відтак ані сами для української справи нічого не роблять, ані другим не помагають. Так стоїть в практиці наша шкільна наука, так стоїть тут наша про-

**Конан Дойл.**

# ЗНАК ЧОТИРОХ.

(25)

Одним словом прийшло ще до другої стрічі, при якій були Магомет Сінґ, Абдуляг Хан і Дост Акбар. Цілу справу обговорено ще раз, і нарешті ми дійшли до порозуміння. Кождий з обидвох офіцирів мав дістати плян кріпости, на якому було зазначене місце в мурі, де був схований карб. Майор Щольто мав поїхати до Індії, щоб провірити наше твердження, але скриню мав лишити на місці. Потім він мав роздобути невеличкий байдак з усіми потрібними подорожними засобами та вислати його до острову Ретлянд. Там ми мали всісти на нього. Він сам мав після того вернути на службу, а капітан Морстен мав узяти відпустку. З ним ми мали стрінутися в Аґрі, перевезти там остаточний поділ скарбу та передати йому частку його і майора. Все те ми скріпили найторжественнішою присягою, яку може тільки придумати людський ум і вимовити людські уста. Я сидів ще цілу ніч з чорнилом і папером і досвіта мав готові два пляни, підписані знаком чотирох і назвищами Абдуляга, Акбара, Магомета і моїм.

Моє довге оповідання втомлює вас певне, мої панове, і ви горите з нетерплячки, щоб віддати мене під безпечний замок. Я буду говорити так коротко, як тільки зможу. Злодюга Шольто поїхав до Індії, але не вернув більше ніколи. Капітан Морстен показав мені зараз після того його назвище в списку пасажирів одного поштового пароплава. Його дядько помер і лишив йому маєток; та проте він здобувся на таку підлість, що обманув нечесно пятеро людей. Морстен поїхав зараз після того до Агри і, як ми сподівалися, ствердив, що скарбу вже не було. Цей злодюга вкрав усе, не виконавши ніодної з умов, під якими ми довірили йому нашу таємницю. — З того дня я жив ще тільки задля того, щоб пімститися. Я думав про те днями і морився тим по ночах. Це стало моєю пристрастю, що перемогла й заглушила всі иньші почування. Я не зважав ні на закон, ні на шибеницю. Моя одинока думка була втекти, винайти Шольта і покласти руку на його глотку. Навіть справа самого агрійського скарбу зійшла в мене на друге місце супроти жадоби пімсти на Шольтові. Що я постановляв собі коли в моїм життю, те все я виконував. Але цим разом минали мозольно роки за роками, заки прийшов мій час. Я згадував вам передтим, що я мав деяке медичне знання. Одного дня коли доктор Сомертон лежав власне хворий на пропасницю, найшли наші каторжники в ліску малого андаманця, що лежав там смертельно хворий та заволікся на самітне місце, щоб там умерти. Я взявся до діла і за кілька місяців поставив його на ноги. З того часу він привязався до мене, не хотів вертати в свої ліси, тільки волочився завсіди коло моєї хатини. Я навчився трохи його мови, а це зробило мене для нього ще більш дорогим.

Тонґа — так він називався — був добрим веслярем і мав власний, великий човен. Коли я побачив, що він привязався до мене і зробить все, щоб мені прислужитися, тоді видалося мені, що надійшов час утечі. Я умовився з ним щодо всього. Означеної ночі він мав приїхати зі своїм човном до старої пристані, якої давно вже ніхто не стеріг, і забрати мене зі собою. Я доручив йому теж забрати на човен кілька гарбузових пляшок з водою, багато кокосових оріхів і солодких картопель. Малий Тонґа був певний і вірний. Більш відданого товариша не мала людина ніколи. Він зявився в означеному часі зі своїм човном, і за годину ми були вже далеко на морі. Тонґа забрав зі собою всі свої земські достатки, свою зброю і своїх божків. З довгого ратища з бамбусової тріщі яку він мав зі собою, і з його кокосових мат я зробив щось в роді вітрила. Десять днів ми плили на осліп, а на одинацятий обернулось до нас щастя. Нас взяв на поклад торговельний корабель, що їхав з маляйськими прочанами з Сінґапоре до Іддаґ. Це було дивне товариство; незабаром я з Тонґою привикли до нього. Вони мали дуже добру звичку: лишали нас в спокою і не питали про ніщо.

Як би я мав розказати вам всі пригоди, які я перебув з моїм малим товаришем, ви б не були мені вдячні, бо я не скінчив би до ранку. Ми їздили далеко світами: все нам щось перешкоджувало добитися до Лондону. Але ввесь час я не спускав з ока мого завдання. Кожду ніч мені снився Шольто. Певно зі сто разів я вбив його у сні. Нарешті, перед трьома чи чотирьома роками, ми добилися до Англії. Я відшукав без великих трудів місце побуту Шольта і взявся зараз до того, щоб ствердити, чи він продав уже скарб, чи ні. Я заприязнився з одним добродієм, що міг мені помогти — його назвища не подаю, бо не хочу ні. Від нього я довідався, що Шольто має ще скарб, і я старався дістатися до нього ріжними способами. Але він був хитрий і мав усе для охорони двох боксерів, а крім того двох синів і індійського слугу.

Але одного дня мені донесли, що він умирає. Я пішов зараз в його сад, сподіючися, що буду міг ще пімститися. Я підкрався до вікна і побачив його у ліжку, а побіч нього обидвох його синів. Я хотів вже лізти в кімнату і зміритися з усіми трьома, коли я побачив як його голова опадала вниз; тепер я знав, що вже по ньому. Ще тої самої ночі я вдерся в його кімнату і перешукав його папері, щоб найти слід, де схований скарб. Але всі пошукування були даремні, і я пішов геть повен ненависти і злоби в серці. Передтим я написав ще на шматку паперу „Знак чотирох", такий сам, як був на пляні, та пришпилив йому на грудях, щоб він взяв зі собою до гробу цей знак чотирьох людей, яких він обікрав і обманув.

Деякий час ми заробляли на життя так, що я показував бідного малого Тонґу по ярмарках як чорного людоїда. Він їв сире мясо і виводив свої воєнні танці. Після кождої цілодневної праці ми мали повен капелюх мідяків. Що за той час ділялося в вілі „Пондічері", про те мені вірно доносили. Декілька років не сталося там нічого нового, крім того, що всюди шукали за скарбом. Аж нарешті прийшла вістка, на яку я так довго ждав. Скарб найшовся. Він був у повалі над хемічною ляборaторією Вартоломія Шольта. Але як я мав дістатися туди з моєю деревляною ногою? Це видавалося мені неможливістю, поки я не почув про дверці в криші і не довідався о котрій годині Вартоломій Шольто вечеряв. Тут міг мені Тонґа помогти. Він мусів обвязатися довкола довгим мотузом, а що він вмів лазити як кіт, то дорога через кришу не була для нього тяжка. Але пан Шольто — на своє нещастя — був ще в своїй кімнаті. Тонґа думав, що він зробив розумно, що стрілив до нього своєю стрілою; бо, як я видряпався на верх по линві, він скакав вдоволено, наче пава. Він був незвичайно здивований, як я кинувся з линвою на того малого кровожадного карлика і

(Кінець буде).

**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**

світа. Доходить до того, що в многих місцевостях не маємо навіть відповідних людей на відділових секретарів.

Просвітною роботою займаються у нас тільки одиниці, яким через те приходиться дуже часто поборювати страшні перешкоди. Бо навіть передові т. зв. лідери мають на всьо час, а тільки не мають його для поширення просвіти серед народа. От минає 5 місяців, як „Свобода" віднипила дискусію над справою народної школи, а чи богато світочів американських забрало в тій важній справі голос?

Відвічальність за недбальство в шкільній, себто в найважнійшій народній справі спадає в першу чергу на тих, що займають платні і гонорові народні пости, на тих, що мають в своїй контролі народну пресу, на тих, що мають вплив на громади. Бо які провідники, такі громади. Які учителі, такі ученики. Яка школа, такий нарід! Бо хто инший, як не добрі провідники повинні висвітлювати перед народом вагу доброї справи та показувати ясно ціль, способи і дороги які ведуть до тої цїли? А наші провідники, і великі і маленькі, сидять собі тихо, тихесенько, мовби в роти води понабирали. Таж загал не зреформує школи, бо не знає, як до цего братися, а богато з того загалу не вміє ні читати ні писати. В нас таке зчаста буває, що звалюємо народну роботу одні на других; народні провідники звалюють на загал, а загал звалює на провідників, а робота як стояла так стоїть.

Реформу народної школи треба зачинати не від сварки, не від того, щоби батьки стояли по черзі з буками в школі над дітьми, ані від того, щоби тицьнути дітям якусь книжочку і на тім вже реформу покінчити.

Щоби перевести реформу наших шкіл в Америці, нам треба мати добрі пляни, добрих майстрів і добрих помічників. Сама Шкільна Комісія з голими руками реформи не переведе. Тому пропоную таке:

1) Вибрана Шкільна Комісія повинна виготовити відповідні статистичні квестіонарі, під назвою „Українська Народна Школа" в Америці, і порозсилати їх до наших громад (до Союзових відділів, до парафій, до клюбів, до людей свідомих і совісних, щоби виповнили квестіонарі і прислали їх на час до Шкільної Комісії. Форма квестіонарів може бути на подобу союзових декларацій, а зміст до виповнення поробити так: Чи є в вашій громаді своя школа? Кілько дітий ходить до школи? Кілько не ходить? З яких причин? Хто вчить: дяк, учитель, священик? Чи учитель має образование учителя, чи тільки дяківське знання? Кілько разів до року відбуваються у вас шкільні збори? Чи має громада власний будинок? Школу, церкву? Кілько є запомогових товариств, що уживають нашої мови? Мужеських? Жіночих? Мішаних? Чи є читальня, бібліотека? Кілько є наших громадян в місцевости, що мають маєток вартости $15,000? $25,000? $50,000? Чим причиняються сї одиниці до народної роботи в організації, в політиці, в освіті? Кілько є одиниць, що мають образование більше понад сільську школу, понад школу публичну американську? Чи беруть сї одиниці активну участь в народнім життю?

Кошти виготовлення квестіонарів і з тим звязаних видатків повинен покрити У. Н. Союз з народного фонду.

Маючи дані статистичні під руками, Шкільна Комісія може вже лекше поробити пляни, потворити шкільні округи, помічувати людей до роботи в громадах і в округах, і розложити роботу в централі.

2) Отворити добровільний фонд при Обеднанню, під назвою „Фонд Української Народної Школи в Америці". До того фонду малиби впливати чисті зиски з діточих концертів, прогульок, з коляди; з відчитів і лекцій для старших, з читальняних підприємств, з дарів і записів поодиноких осіб для Української Народної Школи в Америці. З сего фонду покривалося кошти учительських курсів, букваря і шкільних читанок.

Хто має инші пляни, хай дає. Тепер пора забирати голос, а не мовчати. Бо занедбуючи шкільну справу, ведемо нарід до національної загибели.

**P. K. Susla,**
**Box 679, Woonsocket, R. I.**

Дніпрова Чайка.

## БЕЗЩАСНА.

Не тобі, чорнявая селянко,
Думка ця складається моя:
Не тебе, розкішная панянко,
Щирим серцем привітаю я.
Вас лиш, вас, безщасні дівчата,
Що в глухих, невідомих кутках
Осудила доленька проклята
Марно жить і гинуть у сльозах.

Потом хліб селянка заробляє,
В праці тратить цілі дні свої,
Так за сеж хоч волю серце має,
Так за теж хоч ніч уся — її.
Цілий рік панянка розкошує,
Бо й на світ вродилась панувать;
Їй не тяжко, бо вона й не чує,
Як ту розкіш гірко зароблять.

Тиж, моя зозуле-жалібнице,
Маєш батька, маєш всю сімю,
Що держать тебе, як пташку, в клітці,
Доглядають молодість твою.
Сита ти і вдягнена й обута,
Білі руки й личенько твоє,
Так жеж хліб, неправдою добутий,
Часом в горлі кісткою стає.

Вбога розкіш, що для тебе тато
Наздирав з нещасних земляків,
Вигляда з усіх куточків хати,
Серце рве на тисячі шматків.
Тиж мовчиш, бо змалечку бездільна
Не здолаєш хліба заробить;
Ти мовчиш, бо серденько безсильне
Не посміє клітки розломить.

Вянеш ти без щастя і без діла,
Ні з ким думки поділить тобі;
І що року гаснуть, як в могилі,
Чесні думи, щирі, молоді.
Як зачерсне серце без любови,
Як зо злом добро змішаєш ти,
О, тоді всі раді, всі готові
„Люту бабу" люто проклясти.
Яж ту „лютість" добре розумію,
І з тебе, безщаснице моя,
Кепкувати ніколи не посмію,
І тебе не винуватю я.

## ОРЕЛ.

У клітці залізній в задумі важкій
На штучно збудованій скелі
Орел сизокрилий в неволі сидів,
Сидів, дожидаючи волі.
Часами він крила свої розправляв
З мольбою дивлячись навколо,
А часом, здавалось, клекочучи кляв
Він тим, що загнали в неволю.
Часами він мріяв про те, як колись
За хмари високо здіймався
І дужий і гордий і смілий, вільний
У сонця промінях купався.
І знову надією погляд горів,
Що з часом залізо зржавіє,
Та знову на волі у вольних братів
Він змучене серце загріє.

П. К.

## ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

**Ілля Николай Бабірад.** — Адреси винахідника автоматичного фотографічного апарату не знаємо. Знаємо, що його апаратів уживають у Ню Йорку, на Бродвею, коло 52-ої Вулиці. Може, зайшовши до того підприємства та спитавши за адресу винахідника, будете могти з ним запізнатися. — Присланий Вами витинок се примір тої клочки, якою одна група атлетів, що опанувала нюйорський ринок, пробує затягнути других на службу для себе.

**Витинки з газет** прислали: Михайло Третяк, Вунсакет, Ровд Айленд; Ілля Николай Бабірад, Пасейк, Ню Джерзі.

**Оден з парафіян, Форд Ситі.** — Не знаючи Вашого імени, редакція не може від Вас приняти ніякої інформації. Зрештою в Вашій дописи більше називання, як фактів.

**Парафіянин, Скрентон, Па.** — Хоча Ваша допись добра в богато точках, та все таки редакція не може її помістити, не знаючи Вашого імени. Як може редакція знати, чи подані Вами факти правдиві, коли Ви самі не хочете навіть самій редакції відкрити свого дійсного імени? Коли Ви закидаєте священикам, що вони не мають відваги йти з народом, а підмацуються до епископа, то чому Ви не покажете сеї відваги та не заявите свого імени не то редакції але й цілому світови?

**Петро Лобур.** — Редакція не вважає себе авторитетом в обрядових справах і тому не може Вам дати відповіди на те, чи ставлення „Божого Гробу" повинно бути зі сторожею з „байонет авф", чи се добре вбирати дівчата в білі вельони, чи пускати дітий до сповіди в чорних одіжах, і таке подібне.

**Парохіянин, Вунсакет.** — Ваша допись не зла, та про се саме вже писали другі люди з Вашої громади.

**С. Ч-Х, Дітройт.** — У Вашій дописи про висилку делегації на радянську Україну нема ні одної думки, яка вже не була би сказана другими дописувателями. Старайтеся сказати все щось нового.

## ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

### НЮ ЙОРК, Н. Й.

**Допомога для міста Тисьмениці.**

При кінци грудня 1926 р. появилася відозва в „Свободі" і в других українських часописях в Америці, до краянів міста і околиць Тисьмениці, які живуть в Америці в справі будови Укр. Нар. Дому в Тисьмениці.

В згаданій відозві була виказана праця тимчасового комітету в Ню Йорку, а також був предложений плян дальшої праці, щоби кождий краян і краянка могли дати свою поміч рідному місту в будові святині освіти, науки і орґанізації.

Для тіснійшого навязання зносин з Комітетом будови У. Н. Н. Дому в Тисьменици основано стале Укр. Тов. Краянів міста Тисьменици в Америці, з осідком Ню Йорк, Н. Й. Членом тов. може бути кождий і кожда, хто бажає своїми жертвами помочи рідному місту і околици Тисьменици в важких часах. Близші інформації в справі Тов. Краянів міста Тисьменици в Америці уряд, радо уділить кождому на жадання Всі краяни і краянки міста і околиці Тисьменици, живучі по ріжних місцевостях Америки, повинні стати членами нашого Товариства в як найкоротшому часі.

Від 19-го грудня 1926 р. Тов. Краянів міста Тисьменици відбуло кілька разів збори, на яких полагоджено біжучі справи та вибрано сталий уряд і принято статут товариства.

В лютім 1927 р. Тов. устроїло перший баль в Ню Йорку на дохід У. Н. Дому в Тисьменици, з якого прийшло понад $200 доходу. Щира подяка всім, що своєю працею, стараннями і присутностю причинилися до успіху в згаданім балі.

В день Американського свята „Модерс-Дей" в неділю 8-го мая 1927 р., Тов. устроює перший фамілійний спільний „Бенкет-Забаву" в Мангетан Лайсіюм, 66—68 Іст 4-та Улиця, Ню Йорк, Н. Й., на яку запрошено поважне число гостей. Це буде перша того рода забава з рамени Тов., на якій можна буде гарно забавитися. Підчас обіду будуть виступати добре звісні українські артисти як др.: В. Бобрів, М. Зазуляк, О. Стеткевич, В. Стеткевич, Е. Корнат, А. Ольшевська, Г. Фенчинська і другі. Добірна орхестра добр. Романа Кузьми, знаного Українця, буде пригравати до обіду і танців. Дохід призначений на Укр. Нар. Дім в Тисьменици.

В осени с. р. Тов. устроює аматорське представлення в Ню Йорку на дохід Укр. Нар. Дому в Тисьменици, до якого вже робиться старанні приготовлення.

До тепер наше товариство вислало до Тисьменици, Галичина, $1,250, як першу рату допомоги в будові У. Н. Дому. Слідуючу рату бажаємо вислати не пізнійше як в маю с. р., тому, що Комітет будови потребує викінчити будову дому а на це не має дальших, конечно-потрібних фондів. З огляду на передновок і дуже тяжкі обставини в краю, Комітет будови і всі українські жителі в Тисьменици числять лишень на поміч від своїх рідних краянів з Америки. Справа важка і поважна.

В відповідь на висше згадану першу посилку отримали ми письмо від Комітету будови Укр. Нар. Дому з Тисьменици слідуючого змісту:

До Хвального Комітету для збирання жертв на будову Укр. Нар. Дому в Тисьменици, на руки секретаря Комітету Вп. громадянина Володимира Юревича, в Ню Йорку, Н. Й.

В першу чергу почуваємось до обовязку зложити найщирійшу подяку Нюйорському Комітетови і всім жертводавцям в Америці за одержаних $1,250.00 на будову Українського Народного Дому в Тисьменици.

Зараз по одержанню так величавої жертви зібрався комітет на засідання і рішив негайно закупити потрібні матеріяли до викінчення театральної салі, та приступити до робіт столярських. Мулярської роботи по причині морозів ще тепер не можна виконувати, тому рішено решту грошей тимчасово вложити до Укр. Каси Віра в Тисьменици.

Скоро лише трохи потепліє, приступимо до дальших робіт над викінченням „Укр. Нар. Дому".

Мимо великих трудностей вдалося нам перед зимою поставити дах, не вспіли лише покрити вежі, бо захопили морози. Комітет докладає всіх зусиль, щоби зібрати фонди потрібні на викінчення У. Н. Дому. В тій цілі були роблені збірки в Тисьмениці і околиці а також давано вистави і уряджувано забави, з котрих дохід призначено на фонд будови. Коляда також принесла 700 золотих. Що правда, збірка з коляди не велика, та коли взяти під увагу теперішне матеріяльне положення наших громадян як також те, що колядувано і на читальні Просвіти, яких в Тисьменици є чотири, то доперва тоді мож зрозуміти великий зріст свідомости а в слід за тим і жертвенність понад сили наших громадян на народні цілі. В краєвім розмірі збірки на сю ціль ми не можемо переводити, так як справа будови Укр. Нар. Дому є справою місцевою, тим більше, що на цілій західній Україні іде завзята праця над закладанням Кооператив, читалень „Просвіти" Тов. „Сокіл", Лугів — давніще „Січ" — і т. и. Тому майже в кождій місцевости заходить потреба будови власної домівки, що очевидно получене є з коштами. Крім того в загально-краєвих розмірах відбуваються збірки на „Рідну Школу" і на політичних вязнів, якими переповнені і далі наповняються ляхоцькі тюрми. Супроти того ми приневолені були до того часу власними силами будувати У. Н. Дім.

Колиж тепер Ви, Дорогі Родимці, станули з нами до спільної праці, даючи нам матеріяльну поміч, то ми можемо бути певні, що при Вашій помочи в короткому часі викінчимо нашу твердиню Укр. Нар. Дім.

Укр. Нар. Дім в Тисьменици буде будовою, що моглаби станути при першорядній улиці в Станиславові. Кошти будови виносять до тепер $3,700, не вчисляючи в те около 500 днів безплатної роботи і 100 днів безплатної роботи фірами. Ціле майно забезпечене згідно з постановами статута в той спосіб, що ані поодинокі члени ані загальні збори не можуть допровадити до продажі і поділу поміж себе майна Укр. Нар. Дому. Дальше будемо дбати про те, щоби Укр. Нар. Дім сповняв свої завдання, щоб став тим осередком, де будуть виховуватися і організуватися української працюючої маси до визвольної боротьби. Подбаємо, щоби Укр. Нар. Дім не став предметом угоди в руках тої частини адвокатсько-попівської кліки, що зиркає в сторону варшавського жолоба, а щоби став справжнім засобом боротьби за визволення українського народу.

Маємо надію, що Ви, Дорогі Родимці, і далі будете стояти з нами у спільних змаганнях до тої хвилі, коли здійсняться наші спільні мрії, а тоді і Ви повернете в рідні, вільні сторони, де прожили найвеселійші дітоцві літа і користати будете як співласники зі свого Українського Народного Дому.

В тій надії пересилаємо Вам усім найщирійші поздоровлення і ще раз складаємо сердечну подяку за одержану поміч.

Тисьменица, дня 3-го лютого, 1927 р.

**Іван Романчук, Михайло Петранюк, Лев Угорчак, Дмитро Смольницький, Теодор Камінський, Михайло Гринівський.**

Дальші жертви на будову Укр. Нар. Дому в Тисьменици зложили слідуючі: по $30.00: І. Томішак; по $25.00: М. Сбомкайло; по $15.00: А. Андрушин, Л. Волощук, М. Данилюк, М. Томішак, Анастазія Томішак; по $11.00: М. Абрамчук; по $10.00: О. Кіт, Й. Новіцький, Емілія Угорчак, Паранька Оринькевич, В. Василів, В. Павлишин, П. Бориняк, К. Сенчук, Марія Секрета, І. Волощук, Йосифа Бузь і М. Сліпенчук; по $5.00: М. Січинський, І. Могиловський, Павліна Богайчук, Дора Дашкевич, В. Бабій, Іл. Дорош, О. Павлишин і С. Петровський; по $2.50: С. Постоловський і Текля Постоловська; по $2.00: І. Бобрович, П. Пшилуцький, П. Самуляк і П. Піщак; по $1.00: С. Ґалига, Г. Ковирдович, М. Кібюк, В. Савчак, М. Сербенюк, М. Городиський, С. Скочиляс, Т. Лиміщка, Е. Петрович і Й. Мілер; по 50 ц.: І. Чапля, А. Пшилуцький, М. Іруденько і В. Малик; по 25 ц.: С. Д. Разом зложили: $326.25. Попередно проголошено $1,410, з балю доходу буде приблизно $300. Всіх жертв до тепер зібрано на суму $2,036,25. З цеї суми вислано до Комітету Укр. Нар. Дому в Тисьменици $1,250, що стверджує повисше письмо. При кінци мая с. р. уряд тов. Краянів міста і околиць Тисьмениці мусить вислати другу часть підмоги на викінчення будови У. Н. Дому не меньше як $1,000 і тоді подасть до прилюдного відома в часописях точний звіт з приходів і розходів по конець мая с. р.

Просимо всіх краянів і краянок міста і околиці Тисьменици, які живуть на іміграції по ріжних місцевостях Америки, а які до тепер ще не зложили своїх жертв, щоби що їх можність прислали жертви в як найкоротшому часі на адресу касієра товариства, яку подаємо при кінці. Дорогі Краяни і Краянки: — уряд тов. Краянів міста і околиць Тисьменици в Вашім імени приобіцяв і зобовязався вислати до Комітету Будови в Тисьменици суму $5,000, які там є конечно потрібні для громади на будову українських установ і домівок. Скілько можемо числити на Ваші жертви? Дайте о собі чути ділом. Не будьмо ми послідні.

Слідуючий мітинг нашого товариства відбудеться в пятницю 29-го квітня с. р. в Народнім Дому 217—219 Іст 6-та улиця, Ню Йорк, Н. Й. На цей мітінг вступ вільний кождому. Кінцеві приготовання до Бенкету будуть полагоджені на сім мітингу. Початок мітингу о 8. годині вечер.

Складаємо щиру подяку прилюдно всім жертводавцям, які жертвами, стараннями і працею помагають урядови в так важним ділі.

За Уряд Тов. Краянів міста Тисьменици:

**Мих. Угорчак, предс.;**
**Волод. Юревич, рек. секр.;**
**Василь Нич, фін. секр.;**
**Мих. Туранський, касієр.**

Всі жертви належить присилати на слідуючу адресу:

**Mr. Michael Turansky**
**146-152 West 29-th St.,**
**New York, N. Y.**



## ОБРАЗКИ З КИТАЮ

Китайські звичаї і обичаї, котрих початки губляться у віддалі тисячелїть, дуже ріжняться від наших. Тому й зрозуміле, що міліони Китайців з увагою вважають чужинця сотворінням, якого прикметою є вивертати догори ногами все, що є виключно природне і просте. Ось примірем зовнішні ріжниці: Китаєць носить на знак жалоби білі шати, коли має якусь журбу, шкробається в пяту а не в голову, гостя саджає по лівім боці, коня в стайни привязує головою на двір, замісць до стіни, коли кличе кого, то рукою киває від себе, підчас торжества закладає капелюх на голову. Коли Китаєць хоче повідомити кого про смерть свого кревного, то сміється, молода, ідучи до шлюбу, плаче, Китаєць, коли хоче пімститися на своїм ворогові, відбирає собі життя.

Чужинець своїм поведенням що хвилі ломить один із 3000 приписів, які від століть обовязують кождого Китайця: старається представити себе в ліпшому світлі — противно Китаєць старається показатися покірним. Чужинець проходжується із жінкою під рамя, або навіть цілує її в уста, а то в очах Китайця щось остогидного. Тому нічого дивного, що як у якімсь відрізанім від світа селі найшовся якийсь ясноволосий Европеєць (Китайці називають таких людей „червоний чорт"), ціле село збігалося, щоби подивитися на нього як на якесь чудо.

Смерть у Китайців не є чимсь страшним, бо — померші живуть далі, беруть участь у терпіннях і радощах родини, опікуються нею і помагають їй. Самособою, що родина мусить як слід дбати про покійників: передовсім уладити як найгарнійші похорони. Всі вартісні річи, які мав покійник, муситься або спалити або поховати разом з ним до гробу. Богаті Китайці придержуються точно того звичаю. Дуже рідко трапляється, щоби цінні предмети викрав хтось із гробу. Нарушення спокою покійників уважають у Китаю найстрашнійшим злочином. Убогі оминають повищий звичай так, що палять не річи покійника, лише їх малюнки на папері, тектурі, зі штучного моху, золотої бібулки, специяльно для цього фабриковані і досить дорогі.

Пропасть між богачем і убогим ніде мабуть не є така велика, як у Китаю. Передовсім підчас похоронів. Уже Конфуцій (китайський фільософ і учитель 551—479 перед Христом) заборонив видавати на похорони більше як половину майна. Обмеження це видно було конечне, бо похоронні кошти могли зрости просто до неправдоподібних сум. Сама домовина коштує нераз казочні гроші. Буває вона така тяжка, що пятьдесять людей з трудом піднесе її вгору, а мусить бути сильна наче твердиня, щоби покійник мав у ній безпечне прибіжище на довгі століття. Бувало, що під такою домовиною заломлювався міст на ріці і западався у ріку. Фабриканти домовин — самособою — роблять у Китаю знаменитий бизнес.

На гріб помершого Китайці приходять часто, щоби поділитися з ним усіми новинами. За кождим разом складають на гробі найліпші ласощі, а рівночасно оправдуються перед покійниками, що мало жертвують і просять не погордити тим, що можуть дати. Кореспондент одної заграничної газети був присутній при такій сцені. Небавом потім стрінувся він в елеґантнім льокалі в Шанґаї з приятелем Китайцем і Китайкою з хлопячою зачіскою — і на велике здивування пізнав обох учасників стародавнього обряду. З цікавости спитав Китайця, чи вірить у забобони, начеб покійники їли полишені їм живими ласощі. Китаєць відповів: **„О так! померші Китайці їдять принесені їм на гріб страви з такою самою розкішю, як ваші покійники нюхають зложені на їх гробах цвіти".**

Подружя заключується в Китаю дуже вчасно. Найбільшим родинним щастям уважають Китайці численне потомство. Одначе радіють лише тоді, як народиться хлопець; народини дівчини є одним більше „домашним нещастям". На запит: Скільки маєш дітей? Часто можна почути нарікання: „На жаль, лише троє — і чотири нещастя" (т. зн.: і чотири дочки). Всі дівчата в Китаю виходять замуж або є леґальними наложницями — стара панна зовсім незнана в Китаю. Мужчина не сміє доторкнутися жінки в присутности інших. Насувається навіть питання, чи Китайцеві вільно витягнути з води потопаючу жінку, коли на березі або в човні є люде. Струнка Китайка може й гарнійша як Японка. Одни китайський поет каже: „Від віддиху Китайки пахнуть цвіти, а її пречисте лице приказує місяцеві скрити своє лице". Але поети всіх народів переборщують.

Китайці дуже чемні і ввічливі: 30 ріжних страв мясних і ростинних при угощуванні гостя вважають скромним обідом. А найбільше схлібляє господареві, коли гість насилу старається не вернути зїдженого або, щоби не відбилося йому. Це доказ, що жолудок наповнено. Китаєць каже тоді слова: „На здоровля!" або „Смачного!"

В Китаї, що має поза собою 5.000 літ традиції, йде що правда внутрішня і зовнішня переміна. Причиняються до того школи, спільне виховання молоді, бібліотеки, читальні, прилюдні відчити. Одначе модернізація Китаю має свої природні межі. Таємнича відокремленість краю і його населення невичерпана, тому будучина Китаю загадочна.

Дніпрова Чайка.

## НА ЛИМАНІ.

Ой широко лиман розливається,
Верболозом кругом він квітчається.

Над ним сонце ясне усміхається
І по хвилях вогнем розсипається.

Вітерець подиха тихо, з ласкою,
Маківки колиха понад ряскою;

А під нею в воді гуля рибонька:
Очі ясні, сама наче срібненька.

Очерет шелестить — нагинається;
Качки тихо пливуть, — не лякаються.

За водою каюк тихо сунеться:
То заверне у бік, то закрутиться.

## ДЗВІН ЛЮДЕЙ ДО ЦЕРКВИ СКЛИКАЄ, А САМ У НІЙ НЕ БУВАЄ.

Англійська преса подає інформацію, що Красін залишив своїй рідні 450 міліонів франків майна, складеного у ріжних европейських банках. Комунізм це гарна ідея — казав собі мабуть Красін — але... коли вона не тільки не нарушує нашого приватного майна, але дозволяє нам ще прийти до нього.

## ВІДОЗВА

**до односельчан в Америці і Канаді села Підмихайлівці, повіту Рогатин, Галичина.**

Дорогі Родимці!

Всім Вам відомо, що світова війна скінчена, але душевна боротьба о національне освідомлення, його істнування та виховання молодого покоління в будуччині — не то, що не зломала духа волі народу — але противно — „поставила нас до щирої, завзятої та бодрої праці, так на поли просвітнім як і кооперативнім".

І от мимо всяких перешкод теперішньої влади польської, та мимо тяжких-невідрадних хвиль життевих так матеріяльних як і душевних — дух у нас більш кріпшає та додає нам більш сили поставити в нашім селі трівкий фундамент знания, та піднести освіту не тільки до уровени передвоєнної, але вивисшити її до найбільш можливого степеня з приближенням культури народів західних країн. А що ми в тих обставинах працюємо з цілою енергією, на доказ покличемось на опінію „Матірного Товариства „Просвіта" у Львові, де в своїм виданню „Прихильники Товариства „Просвіти", сторінка 17-та, поставлено наше село на четвертім місци, як зразкове в цілій Галичині, а в повіті поставлено нас на першім місци. Але все те не задовольняє нашого села, бо ми бажаємо дійти до тої цілі, яка є витичена дорогою нами всіми, і нам всім є відома „Не плакати, а добувати!"

Населення села Підмихайловець зросло подвійно, але і тим то збубожіло до половини, як було перед війною Отсей то зріст населення, а тимсамим його зубожіння приневоляє нас звернутись до Вас Дорогі Родимці зі сердечною просьбою, прийти нам з помочю до поширення читальні „Просвіти" та закупна площі, побіч чит. „Просвіти", яка є для нас найбільше болючою та пекучою справою, бо наша молодь згуртована в ново-заложенім Т-ві „Луг" не має де вправляти — та не має за що збудувати будиночка на сикавку та приладдя пожарниче. Площа наша закуплена перед війною у жида Нагельберга є маленька, як Вам всім відомо — а зріст членів — яких є поверх двіста — з чого самих молодців понад 50, то є самого цвіту нашої будуччини та нашого кращого „я" — готового на слушний поклик — дає нам много до думания. Длятого ми, не гаючи часу, приступили до купна огорода у Пилипа Соколовського (Воленчуків), щоби в цей спосіб розширити будинок чит. „Просвіти" і зготовити площу т-ву „Луг" так до вправ, як і до уладження фестинів потрібну. Властитель огорода Пилип Соколовський жадає суму в вартости $100, а прибудова і розширення будинку читальні, як і будова нового будиночка на сикавку коштуватиме около $300, на яку то суму мимо всяких засобів і щирої праці членів, читальня не взмозі спромочись, тим більш, що по вартости золотого требаб було около 4.000 зл.

Для того то Виділ читальні „Просвіти" і „Комітет будови" маючи на увазі, що наші Дорогі Родимці-Земляки, жиючи на вільній землі Вашингтона, не забувають про своїх рідних — на рідній, а не своїй земли — та що дух дорогої національної ідеї за океаном не завмер, а навпаки споєний одною непірваною ниткою одних синів і дочок Великої Нашої України-Неньки — не відкажуться прийти нам хотяйби з найменшою лептою в непохитнім та добрім народнім ділі, та в сей спосіб спільними силами збудувати в нашім селі величавий дім праці-просвіти-знання та творчости.

Виділ читальні „Просвіта" і „Комітет будови" просять враз з найменшими жертвами, хотяйби найменшими, надсилати фотографії свої і своєї рідні, щоби всіх дорогих жертводавців втягнути в спільний альбум чит. як добродіїних та спомагаючих членів чит. „Просвіта" в Підмихайлівцях, раз на все. Очи наші звернені на Вас Дорогі Родимці і ми щиро віримо, що наш поклик, грімкий дасть відгомін. Ми знаємо, що і Вам гірко приходиться працювати, щоби здобути собі кращий кусок хліба, але всеж таки Ви там свобідніщи, як ми тут. І длятого Ваша рідня, даючи нам адреси Ваші, щиро вірить, що Ви не відтягнетеся від жертвенности, та їх не засоромите. Обходячи кожнього року свято „Просвіти" в місяци грудни, прирікаємо Вам, що всіх дорогих жертводавців будемо споминати добрим словом, а при тім додасьте нам більше енергії до праці, щоби сповнити наші святі ідеї і довести діло до кінця, на Вашу честь Дорогі Родимці! Про те свято віримо, що не тільки Ви дасте нам поміч, але і займетеся збіркою поміж знакомими, щоби прийти скорійше нам з помочю в так важнім, а тяжкім і невідраднім народнім положеню.

При тім звертаємося отсею дорогою з проханням до пана Белегая Михайла в Шикаґо, і Всечесного отця Олекси Пристая в Бофало, Н. Й., щоби були ласкаві прислати нам фотографії так свої як і рідні, щоби їх як перших піонірів, котрі поставили перші підвалини освітної праці в Підмихайлівцях, умістити як почесних членів нашої читальні, за взір нашій молоді, котра збирає тепер овочі їхньої зрілої праці.

Всяка надіслана жертва буде ужита лише на повисше згадану, призначену ціль, а надіслані жертви на наші руки будуть проголошені в американських, канадійських і наших часописях.

Письма просимо слати на адресу секретаря, а гроші на адресу скарбника.

Всі українські часописи просимо о передрук нашої відозви, за що з гори дякуємо.

За Виділ чит. „Просвіта":

**Волод. Марків,** голова;
**Іван Мигович,** секретар.

За Комітет будови:

**Микола Белегай,** голова;
**Іван Мигович,** секретар.
**Мих. Савчук,** скарбник.



Остап Вишня.

## ДЕЩО З УКРАЇНОЗНАВСТВА.

### 1. Спеціяльно для русотяпів.

Кілька популярних лекцій з українознавства спеціяльно для тих людей, що досі ще цією справою не цікавилися, не цікавляться і не цікавитимуться.

**Що таке Україна?**

Україною зветься „ісконі русская земля — Малая Русь, где всьо обильем дишет"...

Розляглася вона на просторах Харківської, Полтавської, Чернігівської ґуберній, Новоросії і Юго-Западного краю.

Це велика Україна. Крім того, до України ще належать: Червона Русь, потім Прикарпатська Русь, Угорська Русь і взагалі всіляка така Підяремна Русь.

От значить, Мала Русь + Червона Русь + Угорська Русь + Прикарпатська Русь + Підяремна Русь=Україні.

Є ще на світі: Біла Русь, Фінляндська Русь, Литовська Русь, Кавказька Русь, Туркестанська Русь, Сибірська Русь, але ці до України не належать.

Столиця України — Київ.

Виконує обовязки „матері городов руських".

Батька городів руських не знайдено, але він безперечно десь є.

Утік своєчасно, наплодивши силу всіляких городенят.

Дядько руських городів — Чернигев, вітчина св. Федоська Углицького, що його дуб і досі допомагає від зубного болю. Вживають того дуба так: одкусують од дуба обапола хворим зубом і їдять того обапола до цурки.

Кумувала в Київі Біла-Церква, а бабувала Полтава.

Житомир на хрестини книші пік, а Винниця самогон гнала.

Головна річка на Україні — Дніпро, що зветься ще „Русской слави колибель".

Населення на Вкраїні — малоросійські хохли.

Звуть їх Солопіями. Вони всі в широких штанах.

Балакають мужицькою мовою і співають малоросійських пісень з гопаком.

Мужицька мова тепер державна і всі її повинні знати.

Вона дуже подібна до російської.

По російському — трест і по вкраїнському — трест.

Синдикат — і по-російському і по-вкраїнському — синдикат.

Тант'єма — так саме і по російському і по-вкраїнському.

Так що ріжниці майже нема ніякої і вивчитися тої мови для тих, кому я оце присвячую своє українознавство, — не тяжко.

От тільки слово процент по-вкраїнському не процент, а відсоток. Але зміст його однаковісінький.

А там біржа, золото, червінці, банкноти, стерлінги, доляри, це однаково і по російському і по вкраїнському.

Отже не бійтеся українізації.

(З збірки „Українізуємось", Харків, 1927).



## ВІДОЗВА!

Видавництво „Нова українська школа у Львові" потребує для виконання ілюстрацій до читанок ріжнородних знимок з Америки, а саме: Фотоґрафій українських церков, шкіл, народніх домів, фарм, картин, які би представляли фармерів і робітників при ріжних заняттях і в ріжних порах року, карток з видами американських міст і краєвидів.

Видавництво просить сею дорогою Земляків, які моглиби допомогти зібрати такий матеріял, надсилати його під адресою: **SVOBODA, 83 GRAND STREET, JERSEY CITY** з заміткою **для Видавництва М. Матвійчука,** подаючи при кождій фотоґрафії місцевість, провінцію, а також блище означення краєвиду, за що з гори складаємо щиру подяку. 72—



## ПІДЯРЕМНІ КОЛЬОНІЯЛЬНІ НАРОДИ В ОБОРОНІ СВОЄЇ СВОБОДИ.

**Перший конгрес кольоніяльних народів.**

В Брюсселі, столиці Бельґії, відбувся один з найбільших конґресів, який колинебудь те місто бачило. Зїхалися на нього з усіх країв світу представники народів, поневолених кольоній. Перший раз радили вони над справою своєї свободи. Ці наради підуть без сумніву широким відгомоном по цілому світі. Поміщуємо на цьому місці короткі розмови, які мали дневникарі з представниками поодиноких народів, що приїхали на той конґрес.

Приятель Ганді, ґенеральний секретар індійського народнього конґресу, Явагар Негру, каже:

„Цей визвольний рух дошкулить без сумніву найбільше Англії. Але це на ніщо не здасться, хочаб їй навіть другі держави помагали. Ми розброєні, тому й не можемо робити революції, але наша ідея неспівпраці (розуміється з Анґлійцями) сталася силою. Ми вже майже перемогли всі наші релігійні спори і поставили понад ними одну політичну партію. Конґрес змагав до ґенерального бойкоту на всіх ділянках. Симпатії для Росії є в Індії досить великі, тому що Росія протиставиться англійському імперіялізмові. Однакож правдивої большевицької науки в Індії не знають".

Представник Кореї говорить таке: „В 1910 році вимандрувало до Кореї 170,000 Японців. В році 1926 аж пів міліона. Ми, Корейці, стратили свою батьківщину. Уся торговля в японських руках. З наших копалень витягнули Японці минулого року 50 міліонів марок зиску, третя частина землі в японських руках. Нема ані книжки, ані часопису в корейській мові. Кожна корейська орґанізація кінчить своє існування в тюрмі, але ми, Корейці, або всі загинемо, або Японія покине Корею".

Т. И. Гумеде репрезентує південну муринську Африку. Він домагається справедливого поділу землі і припинення дотеперішньої кольонізаційної політики. „Ми не можемо — каже він —думати тепер про повстання, але ми створимо власну орґанізацію і введемо в життя пасивний опір".

Представник північної французької Африки Мурин Сенґур сказав: „Нам не треба ніякої пропаґанди; гнет і позбавлення прав обєднує наших чорних братів в один ряд. Пів міліона наших дітей веде бездільне життя тому, що не мають шкіл. А ті, що ходять до школи, не можуть вчитися рідної арабської мови. Але нам певно поможе обєднання зусиль усіх країв".

Представник голяндських кольоній заявив: „Наші робітники дістають тільки 15 проц. тих заробітків, які одержують европейські робітники. Чистий зиск голяндських володарів виносить річно 20 міліонів ґульденів. З 200 тисяч кулісів, що працюють в Суматрі, вмерло минулого року чотири тисячі. Наш колишній високий рівень культури цілком знищено. Китайські події відбиваються голосним відгомоном в голяндських кольоніях".

Найсильнійше був репрезентований Китай. Змагання Китайців: виключити цілковито чужі держави з сфери їхніх інтересів.